

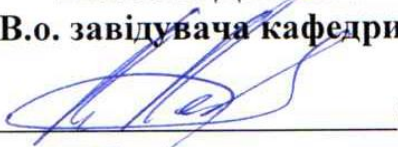
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний
університет імені Володимира Винниченка

Факультет математики, природничих наук та технологій
Кафедра менеджменту та підприємництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувача кафедри

 О.М. Левченко

« 15 » серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 12 МАКРО- ТА МІКРОЕКОНОМІКА

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

(шифр, назва галузі)

Спеціальність: 073 Менеджмент

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Менеджмент (Логістика)

(назва)

Форма навчання денна

(денна, заочна)

Робоча програма навчальної дисципліни Макро- та мікроекономіка розроблена на основі освітньо-професійної програми Економічна безпека, навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня першого (бакалаврського) за спеціальністю 073 Менеджмент

Розробники: Бондар Ю.А. – к.е.н., доцент

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри Менеджменту та підприємництва

Протокол від «15» Серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри д.екон. н., професор

(підпис)

Левченко О.М.
(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни Макро- та мікроекономіка для здобувачів вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент за першим (бакалаврськими) рівнем вищої освіти. ЦДУ імені В. Винниченка, 2024. 27 с.

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		1-й семестр	2-й семестр
Кількість кредитів – 8	Галузь знань <u>07 Управління та адміністрування</u> (шифр і назва)	За вибором	
Індивідуальне науково-дослідне завдання не передбачено	Спеціальність: <u>073 Менеджмент</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
		1-й	
Загальна кількість годин – 240		Семестр	
		1-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 сем 4 год, 2 сем – 3 год самостійної роботи студента – 1 сем – 4 год. 2 сем – 3 год.	Освітня програма: <u>Менеджмент (Логістика)</u> (шифр і назва)	Лекції	
		38 год.	28
		Практичні, семінарські	
		32 год.	22
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		65 год.	55
		Консультації:	
		- год.	- год
	Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u>	Вид контролю:	
		екзамен	залік

1.2 Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Макро- та мікроекономіка» спирається на базові історичні, культурні, політичні, соціальні, економічні засади розвитку суспільства, використання даних статистичної звітності, обліку, спеціальних досліджень у професійній діяльності та сприяє формуванню:

- професійної, підприємницької активності в умовах ринкових відносин;
- оптимальних господарських рішень в умовах обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання;
- здатностей управління суб'єктами господарювання;
- ефективної макроекономічної політики регіонів та національної економіки в цілому в інтересах всіх членів суспільства.

Метою вивчення дисципліни «Макро- та мікроекономіка» «Макроекономіка» є формування глибоких економічних знань з макроекономіки та мікроекономіки, які відображають сукупні результати економічної діяльності країни та теоретичний інструментарій ринкового і державного регулювання національної економіки, навчання здобувачів вищої освіти економічним методам аналізу макроекономічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу макроекономічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою професійною діяльністю, що є необхідною умовою становлення і успішної діяльності фахівця будь-якої спеціальності; базові положення мікроекономічної теорії, націлені на: прищеплення навичок використання інструментарію мікроекономічного аналізу; формуванню знань про закономірності поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах; озброєнню здобувачів вищої освіти універсальним інструментарієм для прийняття обґрунтованих рішень щодо здійснення суто індивідуального вибору за обмежених засобів і наявності альтернативних можливостей, а також підготовки до вивчення прикладних дисциплін, що базуються на мікроекономічній теорії.

Опанування цієї навчальної дисципліни сприятиме досягненню необхідної кількості знань для найбільш ефективної реалізації своїх вмінь в галузі економіки у руслі набутої професії.

Знання економічних закономірностей розвитку суспільства у ході навчання дисципліни «Макро- та мікроекономіка» сприятиме:

- примноженню моральних, культурних, наукових, економічних цінностей суспільства на основі, сучасної техніки та інформаційних технологій;
- швидкій та мобільній адаптації фахівців в умовах динамічного розвитку суспільства та ринкових відносин;
- формуванню вмінь працювати в команді, розробляти оптимальні господарські рішення в умовах обмежених ресурсів, альтернативного їх використання з метою забезпечення необхідних соціально-економічних результатів.

Завдання вивчення курсу:

Спираючись на положення макро- та мікроекономічної теорії, ринкового механізму взаємодії попиту та пропозиції, раціональної поведінки учасників ринку виконувати, оптимізації поведінки економічних суб'єктів; ефективного обґрунтуванню економічних рішень у ході для розв'язання проблем професійної або підприємницької діяльності

- виявляти основні макроекономічні проблеми, оцінювати макроекономічну ситуацію в країні, величину та динаміку сукупного попиту та сукупної пропозиції в часі аналізувати макроекономічні показники розвитку економіки, аналізувати причини та наслідки макроекономічної нестабільності;
- аналізувати наслідки впливу важелів механізму макроекономічного регулювання національної економіки, виявляти чинники забезпечення ефективності макроекономічної політики регіонів та національної економіки в цілому;
- спираючись на умови економічного зростання національної економіки, формування макроекономічної рівноваги (рівноваги на товарному, фінансовому ринку і ринку праці), прогнозувати наслідки макроекономічної політики держави, здійснювати планування та управління економічними результатами та наслідками професійної діяльності у часі.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер Viber. А також необхідно володіти навичками з використання текстового редактора MS Word, табличного редактора Excel, редактора зі створення презентацій Power Point.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- предмет і метод макроекономічної науки;
- основні показники та індикатори макроекономічного розвитку;
- сутність, особливості та структуру економічних систем, методи і моделі макроекономіки;
- методи вимірювання основних макроекономічних показників;
- закономірності функціонування та розвитку макроекономічних явищ; поняття, фактори та моделі економічного зростання;
- можливі наслідки тих чи інших макроекономічних подій.
- базові моделі рівноваги,
- механізм складових макроекономічної політики: фіскальної, монетарної, зовнішньоекономічної, соціальної тощо.
- сутність, мету і концептуальні основи мікроекономічного аналізу;
- обґрунтування раціонального споживчого вибору згідно з кардиналістським та ординалістським підходами;
- наслідки зміни цін і доходу споживача на споживчий вибір;
- дію законів попиту та пропозиції та особливості впливу цінових і нецінових детермінант;
- умови вибору комбінацій виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску;
- взаємозв'язки функції виробництва та функції витрат у короткостроковому та довгостроковому періодах;
- правила поведінки фірми за умов зміни ринкової ситуації; особливості попиту й пропозиції факторів виробництва та механізм визначення їх цін у різних ринкових структурах.

вміти:

- розкривати суть сучасної макроекономічної теорії;
- володіти сучасними методами економічного аналізу;
- визначати основні макроекономічні проблеми держави;
- застосовувати отримані знання для практичних цілей, аналізувати стан макроекономічної системи держави, її проблеми та перспективи розвитку;
- враховувати основні економічні закони у процесі професійної діяльності;
- за результатами аналізу законодавчо-нормативних актів України, використовуючи макроекономічні моделі, за допомогою зіставлення та порівняння приймати професійні рішення, адекватні державній економічній політиці;
- на основі аналізу наявних економічних та природних ресурсів, застосовуючи моделі альтернативних витрат, за допомогою зіставлення та порівняння визначати альтернативні варіанти використання економічних ресурсів;
- моделювати поведінку споживача з урахуванням спадної граничної корисності блага; знаходити оптимальний варіант вибору споживача на основі принципу рівності зважених граничних корисностей;
- визначати зміни оптимального стану під впливом зміни переваг споживача та зміни його доходу;
- виконувати графічну побудову ліній "доход–споживання", "ціна–споживання";
- моделювати ситуації порушення ринкової рівноваги і давати їх характеристику;
- визначати основні показники, що характеризують ефективність стратегії підприємства у коротко- та довгостроковому періодах;

– обчислювати витрати виробництва та виконувати економічні обґрунтування вибору мінімально ефективного розміру підприємства та оптимальної потужності діючого підприємства;

– використовувати правила поведінки фірми в реальній економіці в умовах будь-якої ринкової ситуації; обґрунтовувати оптимальний вибір товаровиробника, який купує фактори виробництва, та робітника щодо праці і відпочинку;

– визначати ринкову ціну виробничого фактору.

Бути ознайомленим:

про роль макроекономічної науки в суспільстві, її об'єкти, предмета та методологію; про механізм функціонування та урівноваження трьох агрегованих ринків: ринку праці, ринку товарів та послуг та грошового ринку; про тренд економічного зростання та відхилення від нього внаслідок економічних коливань, а також пошуку ефективних інструментів антициклічного регулювання економіки.

про основні поняття і категорії: обмеженість ресурсів та альтернативність їх використання; раціональність; мікроекономіка; об'єкти та суб'єкти економічних відносин на мікрорівні; мікроекономічний аналіз та його основні методи; нормативна й позитивна мікроекономіка; економічна модель; економічний експеримент; порівняльна статика та динамічний аналіз і рівновага.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі компетентності:

Загальні	Спеціальні
ЗК1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	СК2 Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя

ПРН 5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації

ПРН 12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації

ПРН 16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Макроекономіка

Тема 1. Макроекономіка як наука

Макроекономіка - розділ економічної теорії. Економічна система, як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Основні макроекономічні проблеми та протиріччя.

Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Методологія макроекономіки. Аналіз сукупних економічних тенденцій. Агреговані показники та функціональні взаємозв'язки між ними. Методи та принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. Екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Статичні та динамічні моделі. Їх post-аналіз у порівнянні з ex ante-аналізом. Мета та завдання макроекономіки. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний та нормативний аналіз, теоретичне обґрунтування економічної політики. Макроекономічне прогнозування.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Економічний кругообіг у простій економічній системі. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами та фірмами. Ринок ресурсів та шок продуктів. Включення державного сектора в кругообіг доходів та продуктів. Роль фінансових посередників у економічному кругообігу. Модель кругообігу із включенням зовнішньоекономічного сектора. Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва. Сутність СНР та її відмінність від системи БНГ (балансу народного господарства). Методологічні засади побудови системи національних рахунків.

Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Переваги та обмеження СНР. Проблеми впровадження СНР в Україні. Роль макроекономічних показників.

Основні макроекономічні показники: національний обсяги виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний дохід (ВНД) та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Визначення кінцевої та проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його вимикання. Динаміка ВВП України. СНР – система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками системи національних рахунків (СНР). Чистий національний прибуток (ЧНД). Чистий внутрішній продукт (ЧВП), Валовий національний дохід (ВННД). Обчислення реальних обсягів: номінальний та реальний ВВП. Темп зростання та темп приросту реального ВВП. Індекс цін та дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП. ВВП та суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Неринкові операції. Зростання вільного часу. Поліпшення якісних показників продукції. ВВП та навколишнє середовище. Тіньова економіка. Методика обчислення обсягів тіньової економіки. Чистий економічний добробут (NEW).

Тема 3. Національний дохід і його використання

Основні економічні аспекти, пов'язані з формуванням, розподілом і використанням національного доходу. Зміст поняття національного доходу, методи та ключові фактори, що впливають на його зростання. Формування та розподіл національного доходу: джерела формування національного доходу; розподіл між секторами економіки; первинний та вторинний розподіл доходів

Механізми первинного та вторинного розподілу доходів, а також вплив державної політики на цей процес. Використання національного доходу на споживання, інвестиції та соціальні потреби. Роль держави у його перерозподілі через податкову, бюджетну та соціальну політику. Сучасні тенденції, такі як глобалізація, цифровізація економіки та їхній вплив на національний дохід. Національний дохід і економічний розвиток: вплив національного доходу на економічне зростання; показники добробуту населення; міжнародні порівняння національного доходу.

Тема 4. Модель сукупного попиту і сукупної пропозиції

Сутність сукупного попиту, його на відміну від індивідуального попиту. Сукупний попит та його модель. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит закордону. Цінові чинники, що впливають сукупний попит: зміна відсоткової ставки, ефект багатства, обсяг і структура імпорту. Крива сукупного попиту (AD). Нецінові чинники, що впливають сукупний попит. Зміни у споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані та фактичні витрати.

Сукупна пропозиція. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін та реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, що впливають сукупна пропозиція: цінові чинники – зміна відсоткової ставки, зміна рівня цін; нецінові чинники – зміни ціни ресурси, продуктивність праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяги виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги. "Сукупний попит - сукупна пропозиція" як базова модель економічної рівноваги. Довгострокова та короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги. Мультиплікатор у моделі AD-AS. Парадокс ощадливості. Сучасні теорії сукупної пропозиції.

Тема 5. Споживання, заощадження та інвестиції

Споживання та заощадження. Дохід кінцевого використання та споживання. функція споживання. Споживання як функція прибутку кінцевого використання. Функція заощадження. Середня схильність до споживання та заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання та фактори, що на нього впливають. Графік функції споживання (C). Графік функції заощадження (S). Теорії споживання. Кейнсіанська та неокласична концепція споживання. Фактори споживання та заощадження не пов'язані з поточним доходом. Вибір активу заощаджувачем. Ліквідність активу. Активи найвищої та нижчої цінності. Види заощаджень. Національні заощадження. Рівень заощаджень. Динаміка середньої схильності до споживання. Особливості споживання України в умовах ринкової трансформації національної економіки.

Інвестиції як компонент сукупних видатків. Інвестиційна функція та її графік. Роль інвестицій у економіці. Нестабільність інвестицій. Інвестиції в економіку України. Процентна ставка за фактором інвестиційного попиту. Номінальна та реальна процентна ставка. Процентна ставка та чиста прибутковість інвестицій. Автономні інвестиції.

Сутність мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнс. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікаційний ефект. Парадокс ощадливості. Вплив інвестицій на обсяги національного виробництва. Індуковані інвестиції. Модель акселератора. Модель взаємодії мультиплікатора-акселератора.

Тема 6. Класична модель макроекономічної рівноваги. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM

Рівновага економічних систем та механізм її забезпечення. Рівновага ринкової економіки. Передумови та еволюція розвитку класичної моделі макроекономічної рівноваги. Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій. Гіпотези класичної моделі макроекономічної рівноваги. Ринок ресурсів.

Праця як основний ресурс класичної макромоделі. Умови рівноваги ринку праці за класичною моделлю. Взаємозв'язок графіка рівноваги ринку праці з виробничою функцією. Визначення рівноважного обсягу виробництва.

Ринок грошей та його рівновага. Графік рівноваги ринку грошей за класичною моделлю.

ринок товарів. Умови графіку рівноваги ринку товарів за класичною моделлю.

Ринок заощаджень. Вплив відсоткової ставки ринку заощаджень. Графік рівноваги ринку заощаджень.

Загальна рівновага класичної макромоделі: система взаємозалежних графіків.

Ринок товарів та платних послуг. Модель "витрати-випуск" - кейнсіанська модель товарного ринку. Закрита економіка

Сукупні витрати. Заплановані видатки, фактичні витрати. Графік «кейнсіанський хрест», становлення рівноваги на товарному ринку без державного втручання та з ним. Інфляційний та дефляційний (рецесійний) розриви. Ринок грошей та цінних паперів. Пропозиція грошей. Попит на гроші. Мотиви попиту гроші: операційний, спекулятивний, обачності. Ліквідна пастка. Інвестиційна пастка. Умови рівноваги на ринку грошей та цінних паперів. Графік Хікса-Хансена для ринку грошей та цінних товарів – крива LM. Чинники, що впливають на зсув кривої LM.

Ринок робочої сили в. Пропозиція робочої сили в. Попит на робочу силу. Умови рівноваги над ринком робочої сили в. Реальна та номінальна заробітна плата.

Загальна рівновага на ринках товарів та послуг, грошей та цінних паперів. Модель IS-LM як аналітичний засіб макроекономічної політики. Аналіз руху по кривим та переміщення кривих у моделі IS-LM. Вплив держави на загальну рівновагу засобами монетарної та фіскальної політики. Застосування моделі IS-LM для аналізу економіки України.

Тема 7. Грошові ринки та монетарна політика

Фінансовий ринок. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса та грошова база. Коефіцієнт монетизації. Попит на гроші та фактори, що його визначають. Модель попиту гроші Баумоля-Тобіна (Baumol-Tobin). Механізм функціонування ринку.

Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Операції центрального (національного) банку та грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції у ринку. Механізм створення грошей банками. Вплив монетарної політики на економіку: політика «дорогих» та «дешевих» грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатори.

Суть монетарної політики. Дискреційна та недискреційна монетарна політика. Стратегії монетарної політики. Таргетування як стратегія монетарної політики. Правила проведення монетарної політики Проблема ефективності монетарної політики. Наслідки монетарної політики за моделлю IS-LM. Координація монетарної та фіскальної політики у моделі IS-LM. НБУ та монетарна політика в Україні.

Заходи щодо стабілізації монетарної системи у трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей та монетарної політики.

Тема 8. Фіскальна політика держави.

Зміст фіскальної політики: цілі та інструменти. Податкові надходження як джерело доходів держави. Прямі та непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування.

Державні витрати та їх структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча та стримуюча фіскальна політика. Модель впливу державних витрат та податків на сукупний обсяг виробництва. Мультиплікатор державних витрат та податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансований бюджет. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансферти. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделей «сукупний попит – сукупна пропозиція», «витрати-випуск», «AD-AS». Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції.

Фіскальна політика та державний бюджет. Концепція збалансування державного бюджету. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет. Бюджетний дефіцит: причини виникнення та економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Циклічний та структурний дефіцити бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Емісійне та боргове фінансування бюджетного дефіциту. Державний борг та його структура. Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою приватних інвестицій та тягар боргу майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Боргові свопи. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрями та протиріччя.

Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.

Макроекономічна нестабільність та нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Циклічні коливання та їх види. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Макроекономічний аналіз циклічних коливань.

Циклічність, інфляція та безробіття як форми прояву макроекономічної нестабільності. Кейнсіанська та неокласична теорія економічних циклів. Застосування моделей AD-AS та IS-LM для аналізу циклічних коливань. Концепція реальних економічних циклів Д. Кюдланла та Е. Прескота. Рівноважний циклічний процес Р. Лукаса. Теорія циклічних коливань М.І. Туган-Барановського. Адаптація економіки до циклічних коливань.

Державне антициклічне регулювання. Особливості економічного циклу України. Макроекономічна динаміка.

Сутність економічного зростання. Передумови та характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання. Методи обчислення джерел економічного зростання. Науково-технічний прогрес. Джерела зростання економіки України. Темпи економічного зростання. Чинники, які стримують економічне зростання. Макроекономічна політика стимулювання економічного зростання. Моделювання економічного зростання. Економічне зростання на основі моделі AD-AS та кривої виробничих можливостей. Модель економічного зростання Харод-Домара. Модель економічного зростання Р.Солоу. Стаціонарний стан. "Золоте" правило накопичення капіталу. Теорії розвитку: порівняльний аналіз.

Економічне зростання та економічний розвиток. Державне регулювання економічного зростання. Показники рівня економічного розвитку. Особливості економічного зростання України.

Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.

Інфляція як макроекономічне явище. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; формою прояви; по можливості передбачення та за причинами виникнення.

Інфляція попиту на основі моделі AD-AS. Монетарні та немонетарні фактори інфляції попиту. Передчасна та чиста інфляція попиту. Інфляційний розрив. Інфляція витрат (пропозиції) з урахуванням моделі AD-AS. Стагфляція. Причини інфляції витрат. Інфляційна спіраль.

Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Кейнсіанський та класичний погляди на інфляцію.

Зарплата, безробіття та інфляція. Крива Філіпса та її сучасна інтерпретація. Монетарне пояснення причин інфляції. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок та сеньйораж. Крива лаффера для інфляційного податку. Інфляція та динаміка реальної процентної ставки. Принцип фішера. Антиінфляційна політика держави та її роль у стабілізації економіки. Коефіцієнт дезінфляції.

Особливості антиінфляційного регулювання у трансформаційних економіках. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки та засоби стримування.

Тема 11. Безробіття та політика зайнятості

Механізм функціонування ринку праці. Чинники, що впливають співвідношення попиту та пропозиції ринку праці. Безробіття як відхилення від рівноваги. Рівень зайнятості та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне та циклічне. Фактичний та природний рівень безробіття та фактори, що його визначають. Розрахунок змін у обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня.

Кейнсіанське пояснення безробіття. Розрив безробіття як наслідок неефективного попиту. Неокласичні пояснення причин безробіття. Рекомендації щодо подолання безробіття з погляду різних теоретичних концепцій. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон та крива Оукена.

Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса. Кошти державного регулювання зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції щодо регулювання ринку праці: переваги та ефективність.

Соціальний захист безробітних. Макроекономічні засади політики зайнятості. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні.

Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці

Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна та абсолютна перевага.

Платіжний баланс. Типові компоненти платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу та його взаємозв'язок. Платіжний баланс України. Курс валют. Реальний та номінальний валютні курси. Вплив інфляції на номінальний валютний курс Види валютних курсів Попит та пропозиція валюти. Міжнародні системи валютних курсів Бреттон-Вудська та Ямайська. Зв'язок валютного курсу із платіжним балансом. Розрахунок ВВП у відкритій економіці.

Міжнародний потік товарів та капіталів. Вплив зовнішньої торгівлі ВВП. Вплив чистого експорту ВВП. Вплив обмінного курсу чистий експорт. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Гранична схильність до імпорту. Мандела-Флемінга модель для відкритої економіки. Модель IS-LM для відкритої економіки при плаваючому валютному курсі. Крива IS. Особливості кривої LM у системі координат дохід-процентна ставка та дохід-обмінний курс.

Рівновага моделі IS-LM та вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики. Модель IS-LM для відкритої економіки за фіксованого валютного курсу. Рівновага моделі IS-LM та вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики. Порівняльний аналіз макроекономічної політики при фіксованому та плаваючому обмінних курсах. Висновки моделі Мандела-Флемінга.

Тема 13. Зовнішньоекономічна діяльність

Платіжний баланс. Сутність та методологія складання платіжного балансу. Дебетові та кредитові операції. Еквівалентний обмін цінностей і трансферти. Автономна стаття «Помилки та Упущення». Рахунок поточних операцій та його складові. Рахунок капітальних операцій і зміст 6 його складових. Взаємозв'язки рахунків. Модель платіжного балансу. Модель балансу автономних операцій. Резервні активи як регулююча стаття платіжного балансу.

Розділ 2. Мікроекономіка

Тема 14. Предмет і метод мікроекономіки

Мета та завдання дисципліни. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Крива виробничих можливостей. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Методологія мікроекономіки: граничний аналіз, моделювання: графічне, аналітичне, табличне; оптимізація й визначення рівноваги тощо. Поняття економічної моделі, необхідність її застосування в мікроекономіці. Нормативна й позитивна мікроекономіка. Взаємозв'язок мікроекономіки з іншими дисциплінами.

Тема 15. Корисність економічного блага. Економічний вибір

Корисність та смаки в економічній теорії. Концепція корисності. Сукупна та гранична корисність. функція корисності. Закон низхідної граничної корисності економічного блага. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Закон низхідної граничної корисності економічного блага. Смак споживача.

Побудова кривих байдужості. Карта кривих байдужості. Властивості кривих байдужості. Окремі випадки кривих байдужості. Поняття взаємозамінних благ, взаємодоповнюючих благ, нейтральних благ, благ з негативною корисністю. Види поверхонь байдужості для перерахованих вище благ (пара взаємозамінних благ, пара взаємодоповнюючих благ, пара «нейтральне благо – благо з додатковою корисністю»).

Гранична норма заміщення. Бюджетне обмеження споживача. Модель можливого. Концепція нахилу бюджетної лінії. Вплив зміни доходу споживача, системи оподаткування, субсидій, квот тощо. на становище бюджетної лінії. Зміна цін та її вплив на бюджет споживача.

Рівновага споживача: економічна, алгебраїчна та графічна інтерпретація. Вибір оптимального споживчого кошика. Методи знаходження точки рівноваги.

Тема 16. Аналіз поведінки споживача

Реакція споживача зміну доходу. Крива «дохід-споживання». Функція попиту доходу: крива Енгеля. Поняття нормальних благ та благ нижчої споживчої цінності. Функції Торнквіста. Реакція споживача зміну цін товарів. Крива «ціна-споживання». Крива індивідуального попиту. Поняття звичайних благ та благ Гіффена.

Ефект заміщення та ефект доходу. Вплив ефектів по Слуцькому та Хіксу. Рівняння Слуцького. Взаємодія ефектів заміщення та доходу. Прийняття рішень у ситуаціях із ризиком. Невизначеність та економічний ризик. Умови схильності та несхильності споживача до ризику. Ризик та ефективність економічних рішень.

Тема 17. Попит та пропозиція. Теорія еластичності

Ринковий попит як сума індивідуальних попитів (визначення, побудова графіків). Зміна попиту та зміна обсягу попиту, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз).

Ринкова пропозиція. Зміна пропозиції та зміна обсягу пропозиції, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз). Взаємодія попиту та пропозиції.

Ринкова ціна та ціна рівноваги, обсяг рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги (павутиноподібна модель). Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу, взаємодія змін попиту та пропозиції.

Поняття надлишку споживача та надлишку виробника. Практичне застосування аналізу рівноваги: встановлення мінімуму заробітної плати, стели цін, податки, квоти та тарифи, державний та приватний сектор. Нецінове нормування дефіциту. Акцизні податки та максимізація акцизного збору.

Поняття «еластичність» для загального випадку. Концепція еластичності взаємозалежних показників. Еластичність попиту. Основні властивості еластичності. Оцінка еластичності зростаючої та низхідної функції. Еластичність ступінчастої функції. Дуговий метод розрахунку еластичності. Еластичність попиту за факторами впливу: еластичність попиту за ціною блага, еластичність попиту за ціною взаємодоповнюючого блага і за ціною взаємозамінного блага (перехресна еластичність), еластичність попиту з доходу. Зв'язок між еластичністю попиту за ціною блага і доходом виробника.

Еластичність пропозиції. Чинники впливу на еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за ціною блага, еластичність пропозиції за цінами чинників виробництва.

Тема 18. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства

Фірма як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система. Чинники виробництва та його класифікація. Мотивація поведінки фірми. Економічні періоди функціонування фірми та безліч можливих комбінацій ресурсів. Миттєвий, короткостроковий та довгостроковий періоди функціонування фірми.

Поняття та параметри виробничої функції. Виробнича функція як економічна модель технології, методи побудови виробничої функції (табличний, алгебраїчний, графічний). Основні характеристики виробничих функцій.

Сукупний, середній та граничний продукт у короткостроковому періоді: визначення, графічний аналіз взаємного розміщення кривих. Закон низхідної продуктивності факторів виробництва. Двофакторна виробнича функція. Ізокванта та її властивості. Карта ізоквант. Гранична норма технічного заміщення. Кордони заміщення чинників. Зміна технології, зміна масштабу у довгостроковому періоді. Постійний, низхідний і зростаючий ефект збільшення масштабу виробництва.

Тема 19. Витрати виробництва

Часткова варіація факторів виробництва і функція витрат. Постійні, змінні та сукупні витрати. Поняття середніх витрат, визначення середніх постійних, середніх змінних та середніх загальних витрат. Обчислення граничних витрат в залежності від форми завдання загальних. Застосування похідної для визначення граничних витрат.

Графічне зображення загальних, середніх та граничних витрат. Основні стадії виробництва у короткостроковому періоді. Витрати у довгостроковому періоді. Визначення ефективного розміру виробництва у довгостроковому періоді. Довгострокова крива середніх витрат.

Виробнича функція з одним змінним фактором і її графічне відображення. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Еластичність виробництва: поняття, методика обчислення показників, діапазон змін. Обґрунтування управлінських рішень щодо розширення та згорання виробництва.

Виробнича функція з двома змінними факторами. Крива однакового продукту (виробничої байдужості) - ізокванта. Карта ізоквант. Заміщення факторів виробництва. Гранична норма технічного заміщення. Можливі конфігурації ізоквант.

Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів. Постійна, спадна та зростаюча віддача від масштабу. Поняття однорідних та неоднорідних виробничих функцій. Графіки віддачі від масштабу виробничих функцій. Причини позитивного та негативного ефекту від масштабу.

Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Умови комбінації (заміщення) факторів. Лінія однакових витрат - ізокоста. Карта ізокост. Спільний графік однакового продукту та однакових витрат. Мінімізація вартості виробником: алгебраїчний та графічний підходи.

Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми в короткостроковому та довгостроковому періодах.

Тема 20. Ринок досконалої конкуренції.

Ознаки й умови досконалої конкуренції: відкритість, мобільність ресурсів, прозорість, однорідність товару тощо.

Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту, середнього, граничного й сукупного доходу підприємства.

Оптимізаційні цілі підприємства у короткостроковому періоді. Визначення оптимальних обсягів випуску. Поведінка підприємства за умов зміни ринкової ситуації. Пропозиція фірми у короткостроковому періоді, її зв'язок з кривими витрат, графік галузевої пропозиції. Умова максимізації прибутку конкурентною фірмою.

Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважної ціни та рівноважної кількості товару. Вплив змін попиту й пропозиції на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку. Пропозиція фірми в довготерміновому періоді. Довгострокова рівновага і пропозиція галузі.

Тема 21. Монопольний ринок

Поняття монопольної влади. Ознаки “чистої” монополії (один продавець, відсутність заміників товару, бар’єри для доступу конкурентів у монополізовану галузь) та монополії.

Крива попиту монополіста. Одночасний вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Правило максимізації прибутку монополістом. Пропозиція монополіста та особливості її формування. Цінова дискримінація першого, другого і третього роду: поняття, умови, різновиди.

Рівновага фірми-монополіста у довгостроковому періоді. Свідоме створення та підтримування вхідних бар’єрів монополістом. Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні, державні, недержавні тощо. Діагностування монопольної влади. Економічні наслідки монополізації галузі, порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків, потреба у державному регулюванні монополії, антимонопольна політика.

Тема 22. Ринок монополістичної конкуренції.

Спільні риси та відмінності монополістичної конкуренції порівняно з досконалою конкуренцією та чистою монополією. Кількість товаровиробників та диференціація виробів. Умови входження в і галузь. Нецінова конкуренція за даної ринкової структури.

Еластичність попиту за монополістичної конкуренції. Прибутковість та збитковість підприємства у короткостроковому періоді. Визначення оптимального обсягу продажу та цінова політика. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді.

Суть і передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні наслідки і загрози. Вплив рекламної діяльності на обсяг продажу й витрати.

Наслідки нецінової конкуренції для споживачів: діапазон споживчого вибору і втрати вільного часу. Позитивний і негативний аспекти рекламної пропаганди товарів. Надлишкова виробнича потужність і її наслідки для товаровиробника та суспільства в цілому.

Тема 23 Олігополістична структура ринку

Нечисленність фірм в олігополістичних галузях, високі бар’єри для входження у галузь, загальна взаємозалежність підприємств. Поведінка олігополістів: некооперативна й кооперативна. Цінові війни за некооперативної поведінки: межі зниження рівня цін, наслідки для споживачів і товаровиробників.

Аналіз взаємовідносин двох товаровиробників у статичній. Модель Курно: договірна й конкурентна рівновага. Інтерпретації дуополії. Олігополія з погляду теорії ігор. “Дилема ув’язнених” - приклад некооперативної гри з ненульовою сумою. Модель Бертрана – модель “цінової війни”: наслідки для споживачів та продавців. Модель Штакельберга як узагальнення цінової та нецінової конкуренції олігополістів.

Аналіз ламаної лінії попиту. Негнучкість цін. Формування підприємством політики стабілізації цін і маневрування капітальними витратами (стабільність середніх змінних витрат).

Таємні змови, їх міцність і загострення конкуренції. Антитрестовське законодавство як чинник, що протидіє таємній змові. Мовчазна згода (тип лідерства у цінах). Ціноутворення за принципом “витрати плюс...”.

Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Можливості державного регулювання олігополії.

Тема 24. Похідний попит. Ринок праці. Ринок капіталу

Похідний попит. Взаємозв’язок ринку товару та ринків факторів виробництва. Попит на товар та попит на фактори виробництва. Вплив різновиду структури ринку товару похідний попит. Похідний попит за досконалої конкуренції над ринком товару і ринку чинників виробництва. Цінова еластичність попиту ресурс виробництва. Похідний попит та принцип оплати факторів. Порівняння граничного доходу та граничних витрат товаровиробника при споживанні одного фактора виробництва.

Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика конкурентного ринку роботи. Обґрунтування рішення про найм. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Ринкова пропозиція праці на конкурентному ринку. Обґрунтування вибору робітника щодо праці та відпочинку: інструментарій ординалістичної теорії корисності. Особливості ринкової пропозиції.

Рівновага на ринку праці. Еластичність пропозиції праці для областей із різною динамікою витрат на виробництво. Контролює профспілки над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю роботи. Двостороння монополія та визначення реального рівня заробітної плати.

Капітал як фактор виробництва. Капітал як ресурс тривалого використання; форми капіталу Попит та пропозиція капіталу. Концепція вибору в часі.

Споживання та інвестиції. Смак у часі. Побудова бюджетного обмеження для вибору обсягів споживання між сьогоднішніми та майбутніми періодами. Оптимальний вибір.

Попит та пропозиція капіталу. Вступ до аналізу інвестиційних рішень. Концепція дисконтованої величини. Види відсоткових ставок. Реальна та номінальна відсоткові ставки. Рівень доходності, прибуток за капітал. Поняття справжньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.

Рівновага на ринку капіталу. Формування відсоткової ставки як рівноважної вартості капіталу. Ринок землі. Особливості землі як фактор виробництва. Особливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента

Тема 25. Економічна ефективність і добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага

Аналіз ринкової рівноваги. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальрас. рівновагу в економіці обміну. Концепція загальної рівноваги за Парето. Ефективність та економіка добробуту. Парето-ефективний стан економіки. Теореми суспільного добробуту. Критерії оцінки добробуту: утилітаристський критерій, критерій Роулза, критерій – Хікса. Теорія загальної рівноваги та політика в галузі економіки добробуту: ефективність та справедливість.

Зовнішні ефекти, їх економічний зміст. Концепція зовнішніх ефектів. Позитивні зовнішні ефекти, їх сутність, впливом геть обсяг і ціну рівноваги; заходи щодо коригування (графічна інтерпретація). Негативні зовнішні ефекти, їх сутність, впливом геть обсяг і ціну рівноваги; заходи щодо управління (графічна інтерпретація). Суспільні та приватні витрати (вигоди). Корегувальні податки та субсидії. Теорема Коуза-Стіглера. Суспільні блага та суспільний вибір. Поняття суспільних благ. Приватні та суспільні блага. Попит на суспільні блага та ефективний їх обсяг. Особливості формування попиту, пропозиції та ціни рівноваги. Забезпечення суспільними благами: можливість ринку та держави.

Економічна роль держави у ринковій економіці. Необхідність та причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов. Теорія громадського вибору: способи прийняття рішень та проблема ефективності.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	У тому числі					усього	у тому числі				
		л	П	Лаб	інд	с.р.		л	п	Лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Макроекономіка												
Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки	11	4	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	13	4	4			5	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Національний дохід і його використання	9	2	2			5						
Тема 4. Модель сукупного попиту і сукупної пропозиції	11	4	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Споживання, заощадження та інвестиції	13	4	4			5	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Класична модель макроекономічної рівноваги. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM	13	4	4			5						
Тема 7. Грошові ринки та монетарна політика.	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Фіскальна політика держави.	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.	11	4	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 11. Безробіття та політика зайнятості	9	2	2			5						
Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці	9	2	2			5						
Тема 13. Зовнішньоекономічна діяльність	9	2	2			5						
Разом за розділом 1	135	38	32			65						
Розділ 2. Мікроекономіка												
Тема 14. Предмет і метод мікроекономіки	9	2	2			5						
Тема 15. Корисність економічного блага. Економічний вибір	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 16. Аналіз поведінки споживача	11	4	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 17. Попит та пропозиція. Теорія	11	4	2			5	-	-	-	-	-	-

еластичності												
Тема 18. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 19. Витрати виробництва	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 20. Ринок досконалої конкуренції.	7	2				5	-	-	-	-	-	-
Тема 21. Монопольний ринок.	8	2	2			4						
Тема 22. Ринок монополістичної конкуренції.	8	2	2			4						
Тема 23 Олігополістична структура ринку	8	2	2			4						
Тема 24. Похідний попит. Ринок праці. Ринок капіталу	8	2	2			4						
Тема 25. Економічна ефективність і добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	8	2	2			4						
Разом за розділом 2.	105	28	22			55						
Усього годин	240	66	54			120						

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ 1. Макроекономіка		
1	Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки	4
2	Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	4
3	Тема 3. Національний дохід і його використання	2
4	Тема 4. Модель сукупного попиту і сукупної пропозиції	4
5	Тема 5. Споживання, заощадження та інвестиції	4
6	Тема 6. Класична модель макроекономічної рівноваги. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM	4
7	Тема 7. Грошові ринки та монетарна політика.	2
8	Тема 8. Фіскальна політика держави.	2
9	Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.	2
10	Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.	4
11	Тема 11. Безробіття та політика зайнятості	2
12	Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці	2
13	Тема 13. Зовнішньоекономічна діяльність	2
Розділ 2. Мікроекономіка		
14	Тема 14. Предмет і метод мікроекономіки	2
15	Тема 15. Корисність економічного блага. Економічний вибір	2
16	Тема 16. Аналіз поведінки споживача	4

17	Тема 17. Попит та пропозиція. Теорія еластичності	4
18	Тема 18. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства	2
19	Тема 19. Витрати виробництва	2
20	Тема 20. Ринок досконалої конкуренції.	2
21	Тема 21. Монопольний ринок.	2
22	Тема 22. Ринок монополістичної конкуренції.	2
23	Тема 23 Олігополістична структура ринку	2
24	Тема 24. Похідний попит. Ринок праці. Ринок капіталу	2
25	Тема 25. Економічна ефективність і добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	2
	Разом	66

4.1.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Розділ 1. Макроекономіка	
1	Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки	2
2	Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	4
3	Тема 3. Національний дохід і його використання	2
4	Тема 4. Модель сукупного попиту і сукупної пропозиції	2
5	Тема 5. Споживання, заощадження та інвестиції	4
6	Тема 6. Класична модель макроекономічної рівноваги. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM	4
7	Тема 7. Грошові ринки та монетарна політика.	2
8	Тема 8. Фіскальна політика держави.	2
9	Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.	2
10	Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.	2
11	Тема 11. Безробіття та політика зайнятості	2
12	Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці	2
13	Тема 13. Зовнішньоекономічна діяльність	2
	Розділ 2. Мікроекономіка	
14	Тема 14. Предмет і метод мікроекономіки	2
15	Тема 15. Корисність економічного блага. Економічний вибір	2
16	Тема 16. Аналіз поведінки споживача	2
17	Тема 17. Попит та пропозиція. Теорія еластичності	2
18	Тема 18. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства	2
19	Тема 19. Витрати виробництва	2
20	Тема 20. Ринок досконалої конкуренції.	-
21	Тема 21. Монопольний ринок.	2
22	Тема 22. Ринок монополістичної конкуренції.	2
23	Тема 23 Олігополістична структура ринку	2

24	Тема 24. Похідний попит. Ринок праці. Ринок капіталу	2
25	Тема 25. Економічна ефективність і добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	2
	Разом	26

4.2.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

4.3. Теми лабораторних занять

4.3.1 денна форма навчання

(не передбачено навчальним планом)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

4.3.2 заочна форма навчання

(не передбачено навчальним планом)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Розділ 1. Макроекономіка	
1	Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки	5
2	Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	5
3	Тема 3. Національний дохід і його використання	5
4	Тема 4. Модель сукупного попиту і сукупної пропозиції	5
5	Тема 5. Споживання, заощадження та інвестиції	5
6	Тема 6. Класична модель макроекономічної рівноваги. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM	5
7	Тема 7. Грошові ринки та монетарна політика.	5
8	Тема 8. Фіскальна політика держави.	5
9	Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.	5
10	Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.	5
11	Тема 11. Безробіття та політика зайнятості	5
12	Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці	5
13	Тема 13. Зовнішньоекономічна діяльність	5
	Розділ 2. Мікроекономіка	
14	Тема 14. Предмет і метод мікроекономіки	5

15	Тема 15. Корисність економічного блага. Економічний вибір	5
16	Тема 16. Аналіз поведінки споживача	5
17	Тема 17. Попит та пропозиція. Теорія еластичності	5
18	Тема 18. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства	5
19	Тема 19. Витрати виробництва	5
20	Тема 20. Ринок досконалої конкуренції.	5
21	Тема 21. Монопольний ринок.	4
22	Тема 22. Ринок монополістичної конкуренції.	4
23	Тема 23 Олігополістична структура ринку	4
24	Тема 24. Похідний попит. Ринок праці. Ринок капіталу	4
25	Тема 25. Економічна ефективність і добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	4
	Разом	120

4.4.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (навчальним планом не передбачено)

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проектний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи. Лекції залишаються основним джерелом передачі теоретичних знань. Використання мультимедійних презентацій, графіків, схем допомагають здобувачам візуалізувати процеси та явища.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проектно-пошуковий, дослідницький методи.

Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: А) лекції; Б) практичні заняття В) самостійна робота студентів.

Лекції передбачають докладне викладення матеріалу. Комплекс лекцій являє собою цільну структуру, основу на взаємодії безпосередньо лекцій із самостійним опануванням матеріалу та перманентному зв'язку між викладачем та студентом

Практичні завдання виконуються кожним здобувачем індивідуально та враховують результати їх виконання.

Самостійна робота студента (СРС) включає роботу здобувачів над лекційним матеріалом, підготовку до поточного контролю, опрацювання питань, що винесені на самостійне вивчення, підготовку до практичних занять.

З метою допомоги студентам надаються консультації (індивідуальні або групові). Під час консультацій надаються рекомендації та роз'яснення складних для самостійного осмислення питань, вирішуються складні проблеми, які виникли при самостійному опрацюванні навчального матеріалу, при підготовці до практичного заняття, підсумкового заняття або перед екзаменом.

Одним із методів навчання є опрацювання наукових статей, що стосуються актуальних макроекономічних та регіональних проблеми, це допомагає здобувачам бути в курсі сучасних тенденцій у цій галузі.

Із метою забезпечення максимального засвоєння с здобувачами вищої освіти матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

- 1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
  - словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
  - наочні (презентація, демонстрування);
  - практичні методи (вправи; практичні завдання).
- 2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:
  - метод проблемного викладу матеріалу;
  - моделювання життєвих ситуацій;
  - мозковий штурм;
  - метод опори на життєвий досвід;
  - навчальної дискусії.
- 3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:
  - усного контролю;
  - письмового контролю;
  - самоконтролю та взаємоконтролю;
  - рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти. Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- екзамен, залік;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- розрахункові роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- презентації здобувачів вищої освіти та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації здобувачів вищої освіти до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певної частини навчального матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацювати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань здобувача ВО є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях; активність при обговоренні питань практичного заняття; результати тестування тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю здобувач ВО має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Підсумковий контроль. Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння здобувачем ВО програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими темами,

здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Результати підсумкового контролю успішності навчання оцінюються за 100- бальною шкалою та перераховуються в оцінки академічної успішності за шкалою ECTS/національною шкалою.

Встановлюються: максимальні суми балів за виконання завдань у рамках аудиторної роботи – до 60 балів (за виконання практичних завдань, тестових завдань, включаючи самостійну роботу) та 40 балів за виконання завдань, винесених на підсумковий контроль. іспит

Оцінювання результатів поточного та підсумкового контролю здійснюється за національною (чотирибальною) шкалою:

- «відмінно» – здобувач вищої освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, логічно мислить і буде відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання під час аналізу практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок, вільно володіє державною мовою;

- «добре» – здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, аргументовано викладає його; вільно розв’язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставлені питання; але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або під час виконання практичного завдання та самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна; вільно володіє державною мовою;

- «задовільно» – здобувач вищої освіти в основному опанував теоретичні знання навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача вищої освіти невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов’язувати їх із майбутньою діяльністю, на недостатньому рівні володіє державною мовою;

- «незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає навчальний матеріал під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, відсутні мислення та сформованість практичних навичок.

4.8. Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти

Результати навчання, здобуті здобувачами ВО шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством та регламентовано ПОРЯДКОМ визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральнотраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка, затвердженого вченою радою університету (протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.). (<https://shorturl.cusu.edu.ua/6h>).

4.9. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Назвіть основні макроекономічні показники.
2. Наскільки детально макроекономічна модель повинна відображати дійсність?
3. Охарактеризуйте суб’єкти і об’єкти макроекономіки.
4. Розкрийте сутність методу агрегування.
5. Які види функціональних зв’язків існують між екзогенними і ендогенними величинами?
6. Поясніть сутність понять ВВП і ВВП.
7. Розкрийте принципи розрахунку ВВП.
8. За якими методами можна розрахувати показник ВВП?
9. Наведіть приклади державних трансферних виплат.

10. В чому полягає відмінність між номінальним і реальним ВВП?
11. Для чого використовується індекс цін?
12. Що таке проблема подвійного рахунку?
13. Охарактеризуйте різновиди безробіття.
14. Чи може безробіття принести користь суспільству?
15. Як підвищення рівня внутрішніх цін при незмінних світових цінах вплине на зовнішній і внутрішній попит на вітчизняні товари (ефект імпортних закупівель)?
16. Як нецінові фактори впливають на криву сукупної пропозиції? Наведіть приклади.
17. Чому, за теорію Кейнса, ціна та заробітна плата мають односторонню еластичність у бік її підвищення? Чому в сучасній економіці цей феномен отримав назву “ефекту храповика”?
18. До яких наслідків у моделі AD–AS призведе затримка з виплатою заробітної плати і пенсій?
19. Розкрийте поняття макроекономічна рівновага.
20. В чому полягає сутність інфляції? Які є способи визначення її рівня?
21. Які існують види інфляції? Чим відрізняється інфляція від звичайного підвищення цін?
22. Які соціально-економічні наслідки інфляції?
23. Який існує зв'язок між доходами, споживанням і заощадженням?
24. Який вигляд має крива споживання? Які фактори впливають на переміщення цієї кривої?
25. В чому полягає економічний зміст понять середня і гранична схильність до споживання?
26. Який існує зв'язок між доходами, споживанням і заощадженням?
27. В чому полягає економічний зміст понять середня і гранична схильність до заощадження?
28. Які фактори визначають динаміку автономних і стимулюючих інвестицій?
29. Що показує мультиплікатор автономних витрат? За якими формулами його можна визначити?
30. Які чинники впливають на коливання рівноважного рівня випуску?
31. Чому дорівнюють інвестиції у рівноважному стані?
32. Які причини циклічності виділяються економістами різних напрямків?
33. Охарактеризуйте фази економічних циклів.
34. В чому полягає роль державного сектора в кругообігу доходів та продуктів?
35. Розгляньте альтернативні теорії макроекономічного регулювання.
36. В чому полягає роль фіскальної політики у кейнсіанській макроекономічній моделі рівноважного виробництва?
37. Опишіть категорії державних видатків і способи їх фінансування.
38. Яким є вплив фіскальної політики на сукупну пропозицію?
39. Які ви знаєте методи скорочення зовнішньої заборгованості?
40. Які кінцеві та проміжні цілі монетарної політики?
41. Розкрийте сутність головних інструментів монетарної політики.
42. Охарактеризуйте непрямі інструменти грошово-кредитної політики.
43. Назвіть і поясніть канали монетарного передатного механізму, за допомогою яких пропозиції грошей отримують здатність впливати на споживання.
44. Напишіть та поясніть передатний механізм монетарної політики, який розкриває вплив пропозиції грошей на чистий експорт.
45. Розкрийте сутність платіжного балансу та методологію його складання.
46. Охарактеризуйте компоненти рахунку поточних операцій і рахунку капітальних операцій.
47. В чому полягає принципова різниця між фіксованим і гнучким обмінним курсом?
48. Яку позицію змушений займати Центральний банк країни при фіксованому курсі національної валюти?
49. Яким чином державні органи можуть вплинути на обмінний курс валюти?
50. Які країни отримують більше вигід від міжнародної торгівлі: великі чи малі? Ті, які щойно виходять на світовий ринок, чи ті, які вже торгують між собою давно?
51. Охарактеризуйте закон спадної граничної корисності економічного блага.
52. У чому полягає різниця між сукупною і граничною корисністю?
53. Охарактеризуйте поняття корисності.

54. Дайте характеристику кривим байдужості.
55. Охарактеризуйте рівновагу споживача. У чому полягають уподобання споживача?
56. Охарактеризуйте методи знаходження точки рівноваги.
57. Проаналізуйте реакцію споживача на зміну доходу.
58. Охарактеризуйте ринкову пропозицію.
59. Розкрийте фактори зміни пропозиції.
60. Охарактеризуйте ринковий попит як сума індивідуальних попитів.
61. Назвіть основні фактори, що впливають на індивідуальний попит.
62. Проаналізуйте фактори зміни пропозиції. Охарактеризуйте ринкову рівновагу та ціну.
63. Що являє собою рівновага попиту і пропозиції.
64. Розкрийте концепцію еластичності взаємопов'язаних показників.
65. Охарактеризуйте еластичність попиту за ціною взаємодоповнюючого та взаємозамінного блага.
66. Розкрийте еластичність пропозиції, фактори, що її визначають.
67. Охарактеризуйте умови ринкової рівноваги.
68. Розкрийте взаємодія попиту і пропозиції.
69. Розкрийте фактори виробництва та їх класифікацію.
70. Чим відрізняються сукупний, середній та граничний продукт у короткотерміновому періоді?
71. Охарактеризуйте граничну норму технічного заміщення.
72. Охарактеризуйте фактори виробництва та їх класифікацію.
73. Розкрийте фірму як суб'єкт ринку та виробничу ринкову систему.
74. Охарактеризуйте поняття та параметри виробничої функції.
75. Розкрийте економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат.
76. Охарактеризуйте економічний та бухгалтерський прибуток.
77. Розкрийте сутність витрат виробництва підприємства.
78. Охарактеризуйте постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати.
79. Проаналізуйте рівновагу виробника. Охарактеризуйте витрати виробництва в довготерміновому періоді.
80. Охарактеризуйте витрати виробництва у короткостроковому періоді.
81. Розгляньте рівновага виробника.
82. Розкрийте поняття і види витрат виробництва.
83. Охарактеризуйте досконало конкурентну фірму та умови її існування.
84. Проаналізуйте умов прибутковості і збитковості фірми.
85. Порівняйте монопольний ринок у короткостроковому і довгостроковому періодах.
86. Дайте характеристику моделі чистої монополії.
87. В чому полягає роль цінової дискримінації?
88. Охарактеризуйте економічні та соціальні наслідки монополії, її державне регулювання.
89. Яке значення має державне регулювання монопольної діяльності?
90. Проаналізуйте особливості природних, економічних, адміністративних та правових бар'єрів монопольного ринку.
91. Назвіть особливості монопольного ринку. Які існують фактори виробництва?
92. Охарактеризуйте сутність та основні риси ринку монополістичної конкуренції: ознаки і умови функціонування.
93. Проаналізуйте ринкове поведіння монополістичного конкурента.
94. Охарактеризуйте короткострокову та довгострокову рівновагу фірми.
95. Охарактеризуйте вплив рекламної діяльності на обсяги виробництва і витрати.
96. Назвіть особливості нецінової конкуренції.
97. В чому полягають економічні наслідки олігополії? Проаналізуйте різноманітність олігополістичних структур.
98. Охарактеризуйте державне регулювання олігополії.
99. Проаналізуйте загальну вартість монополістичної конкуренції.

100. Проведіть порівняльний аналіз монополістичної конкуренції з ринком досконалої конкуренції та монопольним ринком.
101. Що таке капітал? Охарактеризуйте ринок факторів виробництва.
102. Охарактеризуйте теорію суспільного вибору: способи прийняття рішень та проблему ефективності.
103. Охарактеризуйте суспільні блага і суспільний вибір.
104. Розкрийте сутність поняття дисконтованої величини.
105. Охарактеризуйте формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.
106. Охарактеризуйте економічну ефективність.
107. Назвіть зовнішні ефекти та охарактеризуйте їх економічний зміст.
108. Перелічіть причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов.
109. Охарактеризуйте приватні та суспільні блага.
110. Охарактеризуйте економічну роль держави у ринковій економіці.

4.10. Схема нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти 1-й семестр

Поточний контроль																	Іспит (макс.)	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	разом		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	60	40	100

2-й семестр

Поточний контроль											Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	10	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна література

1. Базилевич В. Д. Мікроекономіка : навч. посіб. / В. Д. Базилевич та ін. К. : Знання, 2020. 679 с.
2. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / за ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання, 2019. 851 с.
3. Базилінська О. Макроекономіка. Навчальний посібник. К.: ЦУЛ. 2019. 442 с.
4. Будаговська С., Кілієвич О., Луніна І. та ін. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник. К.: Основи, 2001. 517 с.
5. Гронтовська Г. Мікроекономіка. Навчальний посібник. К.: ЦУЛ. 2019. 672 с.
6. Гронтовська Г., Косік А. Мікроекономіка: практикум.: ЦУЛ. 2019. 400 с.
7. Талавиря М.П., Бетенко В.М., Болгарова Н.К., Власенко Ю.Г., Гуца І.О., Пащенко О.В.
8. Економікс. Навч. посіб. К.: Редакційно-видавничий відділ НУБіП України. 2023. 532с.
9. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник. Панчишин С. М., Островерх П. І. К.: Видавництво Апріорі. 2019. 648 с.
10. Базилінская О., Мініна О. Мікроекономіка. К.: ЦУЛ. 2019. 352 с. 3. Бажал Ю. М.
11. Макроекономіка. Конспект лекцій: навч. посіб. Ю.М. Бажал. Національний університет «Києво-Могилянська академія». Електрон. дані. Київ: НаУКМА, 2024. 41 с.
12. Вступ до макро-мікроекономіки. Навчальний посібник. Г.І. Скорик, М.Б. Швецова, П. І., Стецюк. Друге видання. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2019. 164 с.

Допоміжна література

1. Буряк П.Ю., Гупало О.Г., Стасюк І.В. Мікроекономіка: Навч. посіб. К.: “ХайТек Прес”, 2018. 368 с.
2. Бондар Ю.А., Легінькова Н.І., Фабрика І.В. Аналіз меток визначення рівня конкурентоспроможності продукції підприємства. Вісник післядипломної освіти «Серія «Соціальні та поведінкові науки». Київ. 2022. № 21(50). С. 161-178 http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/22_51_2023/social/Bulletin_22_51_Social_and_behavioral_sciences_Bondar_Lehinkova_Fabryc.pdf [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-22\(51\)-161-178](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-22(51)-161-178)
3. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навч. посібник за ред. З.Г. Ватаманюка та О.З. Ватаманюка. Львів: «Інтелект-Захід», 2018. 540 с.
4. Кемпбелл Р. Макконнелл, Стенлі Л. Брю. Аналітична економія. Принципи, проблеми і політика. Ч. 2. Мікроекономіка. Пер. з анг. С. Панчишина, О. Ватаманюка, І. Бика. Львів: Видавнична Спілка “Просвіта”, 2019. 649 с.
5. Мікроекономіка. 4те вид., випр. і доп. К.: Знання, 2020. 437 с.
6. Мікроекономіка і макроекономіка: підручник для студентів екон. спец. закл. освіти: У 2 ч. К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2019. 517 с.
7. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. Укладачі: Малий І.Й., Радіонова І.Ф., Куценко Т.Ф., Федірко Н.В. та ін. К.: КНЕУ, 2022. 200 с.
8. Макроекономіка: навч. посібник за ред. В.П. Решетило. Харків: ХНАМГ, 2019. 295 с.
9. Наливайко А.П., Азьмук Л.А. та ін. Мікроекономіка: підручник за наук. ред. А. П. Наливайка. К.: КНЕУ, 2019. 446 с.
10. Shmatko N., Bondar Iu., Tokareva V., Kovalenko N., Klenin O. and Kotlybai V. Project management as a development tool for greening of enterprises of the national economy. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science, Bristol 915 (1) 012037 (2021). <https://doi.org/10.1088/1755-1315/915/1/012037>

11. Banar O.V., Starynets O.H., Kozlovitseva V.A., Bondar Iu.A. Assessment of factors for forming the financial potential of agricultural production of the national economy. Intellectualization of logistics and Supply Chain Management, 2022. №15. pp. 56-65
12. HUTSALIUK Oleksii, BONDAR Iuliia, PETLENKO Tetiana Determination of the directions of the genesis of trade cooperation and the world economy in the conditions of neoprotectionism. Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Серія «Економічні науки». 2023. Том 27. № 3–4
13. Hutsaliuk, O., Bondar, I., Savelieva, I., Shchoholieva, I., Navolokina, A. Resource saving as a tool for environmental and production management in ensuring economic security of sustainable enterprise development BIO Web of Conferences, 2024, 114, 01025

Інформаційні ресурси

1. Інтернет-портал для управлінців Менеджмент. com.ua URL: <http://www.management.com.ua/hrm/motivation.php>.
2. Законодавство України. Верховна рада України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
3. Електронна бібліотека стандартів і нормативів URL: <http://www.e-gost.org.ua>
4. Сайт електронної бібліотеки. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-2031.html>
5. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва: URL: <http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/index>
6. Державна служба статистики України: URL: www.ukrstat.gov.ua
7. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського: URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
8. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського: наукові ресурси. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/1539>
9. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України URL: <http://www.me.gov.ua>
10. Міністерство інфраструктури України URL: <http://www.mtu.gov.ua>
11. Міністерство фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua>
12. Національний банк України URL: <http://www.bank.gov.ua>
13. Національний інститут стратегічних досліджень URL: <http://www.niss.gov.ua>

Програмне забезпечення навчальної дисципліни

1. Загальне програмне забезпечення, до якого входить пакет програмних продуктів Microsoft Office
  - Microsoft PowerPoint;
  - Microsoft Word;
  - Microsoft Excel.
2. Глобальна мережа Internet.

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотукаїнському державному університеті імені Володимира Винниченка».